

de waarheidscommissie NL

chokri ben chikha

fotografie kurt van der elst

*Is het een performance, een theatervoorstelling
of toch een echte waarheidscommissie?*

de Waarheidscommissie Nederland

Met de eerste Waarheidscommissie ooit in Nederland vraagt het Vlaams theatergezelschap *Action Zoo Humain* aandacht voor de onderbelichte, koloniale erfenis van de human zoo. Ook Nederland stelde tot diep in de 20ste eeuw duizenden mannen, vrouwen en kinderen als ‘exotisch’, ‘wild’ en ‘primitief’ tentoon in zogenaamde ‘mensentuinen’. Denk bijvoorbeeld aan de tentoongestelde Surinamers en Indonesiërs op de wereldtentoonstelling in Amsterdam (1883), de Indische Tentoonstelling in Arnhem (1928) en het Senegalese dorp op de Nenijs in Rotterdam (1928).

Beïnvloedt de human zoo vandaag nog steeds het maatschappelijke denken? Zijn het etnisch profileren door de politie, het toeslagen schandaal bij de belastingdienst, maar ook het ‘onschuldig’ delen van beeldmateriaal op social media van die ‘exotische’ reis, hier geen voorbeelden van?

Minister-president Mark Rutte en koning Willem-Alexander boden recent excuses aan voor het slavernijverleden. De Waarheidscommissie pakt daarop door en gaat aan de slag met hetgeen er na de fameuze komma zou kunnen volgen. Verplaats je in de problematische nieuwsgierigheid van de bezoekers, in de ervaringen van de tentoongestelde volkeren en in de koloniale propagandamachine van de toenmalige organisatoren.

Naar voorbeeld van de ‘Waarheids- en Verzoeningscommissie’ uit Zuid-Afrika spreken getuigen zich uit in woord, beeld en beweging. Voormalig politica Kathleen Ferrier en Mpho Tutu van Furth, dochter van de recent overleden Zuid-Afrikaanse aartsbisschop Desmond Tutu, leiden als voorzitters alles in goede banen.

cast

Chokri Ben Chikha (*concept/regie, ceremoniemeester*)
Sietske De Vries (*projectleider/dramaturgie, ceremoniemeester*)
Kathleen Ferrier (*voorzitter*)
Mpho Tutu van Furth (*voorzitter*)
Bert Sliggers (*wetenschapshistoricus*)
Chantal Loïal (*getuige*)
Iris Tjoa (*commissielid*)
Mareille Labohm (*commissielid*)
Fouad Mourigh (*getuige*)
Moussa Ndiaye (*getuige*)
Izah Hankammer (*getuige*)
Tamar Niamut (*getuige*)
Anis de Jong (*commissielid*)
Mavis Carrilho (*getuige*)
Nienke Nasserian (*getuige*)
Wensley Piqué (*getuige*)
David Prins (*getuige*)

locaties

debatpodium Arminius, Rotterdam (*oktober 2023*)
Huis der Provincie, Arnhem (*oktober 2023*)
De Waalse Kerk, Amsterdam (*november 2023, september 2024*)
Eerste Kamer, Den Haag (*april 2024*)
Perscentrum Nieuwspoord, Den Haag (*april 2024*)

2.

Wat is de erfenis van de human zoo?

 LOVE and BEAUTY - JARTZEK the HOTTENTOT VENUS.

SHARP

“Welkom iedereen bij de Waarheidscommissie Nederland. Mijn naam is Chokri Ben Chikha.”

“Ik ben Sietske de Vries. Wij hebben samen deze waarheidscommissie georganiseerd en zorgen vanavond voor de goede orde.”

*Artistiek onderzoeksrapport De Waarheidscommissie Nederland
Januari 2024*

Chokri Ben Chikha

Kritisch zooïsme: een manifest

*Vanaf het moment dat ik mij verdiep in human zoos, inmiddels bijna vijftien jaar, is mij duidelijk dat dit historisch fenomeen de tentakels tot in het heden uitspreidt. Het artistieke onderzoek voor de voorstellingsreeks De Waarheidscommissie in Nederland maakte mij, Chokri Ben Chikha, de noodzaak van een nieuwe kunstuiting eens te meer duidelijk. Een uiting waarin kunstenaars kritisch onderzoeken hoe de human zoo van vandaag werkt, ofwel: hedendaagse stereotypering en beeldvorming ter discussie stellen. Deze kunstuiting noem ik **het kritisch zooïsme**.*

In essentie werden in de human zoos stereotype denkbeelden over bevolkingsgroepen zichtbaar gemaakt. Stereotypen zijn onverminderd actueel, ze zijn immers diepgeworteld in de menselijke natuur. Ze zijn ambigue, ze maken onze wereld eenvoudiger en meer beheersbaar. Ze zijn bovendien de sleutel tot onszelf, onze blik en onze werkelijkheid.

Het centrale uitgangspunt van de human zoo is door de huidige generatie politici goed begrepen. Trump, Marine Le Pen, Victor Orbán, Geert Wilders (de rij is langer) zetten 'vreemdelingen' weg op basis van hun stereotype kenmerken. De strategie om verschillen tussen bepaalde bevolkingsgroepen uit te spelen noem ik het zooïsme. Ook de mensen die het multiculturalisme viëren, maken zich vaak onbewust schuldig aan zooïsme. Zij tolereren allicht de culturele verschillen maar de vaak gespeelde tolerantie en schijnkelijkwaardigheid kan leiden tot onverschilligheid. Zooïsme wordt naast 'hokjesdenken' gekenmerkt door de drang naar spektakel en voyeurisme, de obsessie voor het definiëren van de eigen identiteit en de spectacularisatie van het verschil.

Hiertegenover plaats ik het kritisch zooïsme. Kunstenaars nemen het voortouw in het bevragen, omkeren én bevechten van de erfenis van de human zoo: het onbewuste én bewust zooïsme. Aldus worden zowel maatschappelijk als artistiek stappen gezet in het deconstrueren van stereotypen: het terugbrengen van individuen tot één kenmerk en het wegzetten van mensen als dieren.

Het kritisch zooïsme leidt zo tot reflectie en katalyseert subversiviteit, diversiteit, empathie en transformatie doordat de ander niet wordt gereduceerd tot een enkel kenmerk. Het kritisch zooïsme is een reactie op het krampachtig multiculturalistisch en trans-culturalistisch representeren van de Ander in de podiumkunsten maar ook daarbuiten.

1. Het kritisch zooïsme vertrekt vanuit stereotypering, met de zoo humain als (onder) zoek(s)-instrument, binnen de lokale, grootstedelijke superdiversiteit, de diversiteit binnen de diversiteit en wil het gebroken vertrouwen veroorzaakt door de sociale breuk en het (post)koloniale verleden mee helpen herstellen als (gespreks)partner.
2. Het kritisch zooïsme neemt de vrijheid om tegengestelde diagnoses te stellen en onverdedigbare standpunten te verdedigen. Als kritisch zooïst speel je met de (on) gerustheid van je publiek door de meervoudige identiteit centraal te stellen. Is hij nu één van ons? Hoor ik erbij? Zijn we één groep of twee? Twijfelzone. Radicale twijfel, intersubjectiviteit, rupture, geen vrijblijvende clash, maar resolute crash.
3. Het kritisch zooïsme laat in het midden of we nu zelf de zoo humain creëren of bekritisieren. We doen er alles aan om de kijker een deel van de verantwoordelijkheid op zich te laten nemen.
4. Het kritisch zooïsme erkent de kracht en de zwakte van stereotypen en doet daar niet flauw over. Ze zijn de sleutel tot onszelf, onze blik en onze werkelijkheid. Stereotypering is flexibel dus stereotypen zijn in beweging. Ze dienen nauwlettend te worden bevraagd, gereset, aangepast aan een voortdurend veranderende werkelijkheid via technieken als decontextualisering en/of associatie en aan de hand van strategieën zoals het opzoeken van de grens tussen fictie en realiteit, ironie, het publiek als medeauteur, transparantie van de maker en zijn strategie.
5. Het kritisch zooïsme zal autoriteit moeten veinzen omdat de positie van een maker en/of performer

per definitie ironisch is. Ik ben geen priester, politicus, exacte wetenschapper. Het zal iedereen vrij staan die autoriteit te negeren, te ridiculiseren of te verwerpen.

6. Het kritisch zooïsme veinst autoriteit en dat maakt haar positie per definitie ironisch, maar niet vrijblijvend. We zijn geen sociaal-realisten, geen naturalisten, geen postmodernisten of cynici. We zijn wel op zoek naar de (performatieve) waarheid. Daarvoor laten we ons inspireren door de feitelijke, de subjectieve, de intersubjectieve en de helende waarheid. We verzetten ons tegen elke vorm van karikaturisering.

7. Het kritisch zooïsme maakt in haar spel een diagnose van de ziekte, maar geneest niet. De patiënt beslist zelf wat hij ermee doet. Ik ben van mening dat de ware autoriteit geen antwoorden geeft, de ware autoriteit stelt vragen.

8. Het kritisch zooïsme veinst autoriteit op het vlak van goede bedoelingen. Bij het vertellen van een artistiek-humanitair verhaal laten we onze toeschouwer geloven in onze goede bedoelingen, om net een soortgelijk engagement in de kunsten te deconstrueren.

9. Het kritisch zooïsme omarmt la pensée sauvage en werkt graag multi- en interdisciplinair, vanuit de veronderstelling dat uiteenlopende media een gemeenschappelijk thema op een unieke manier kunnen belichten, en je net dieper tot het onderwerp doordringt in die veelheid aan invalshoeken.

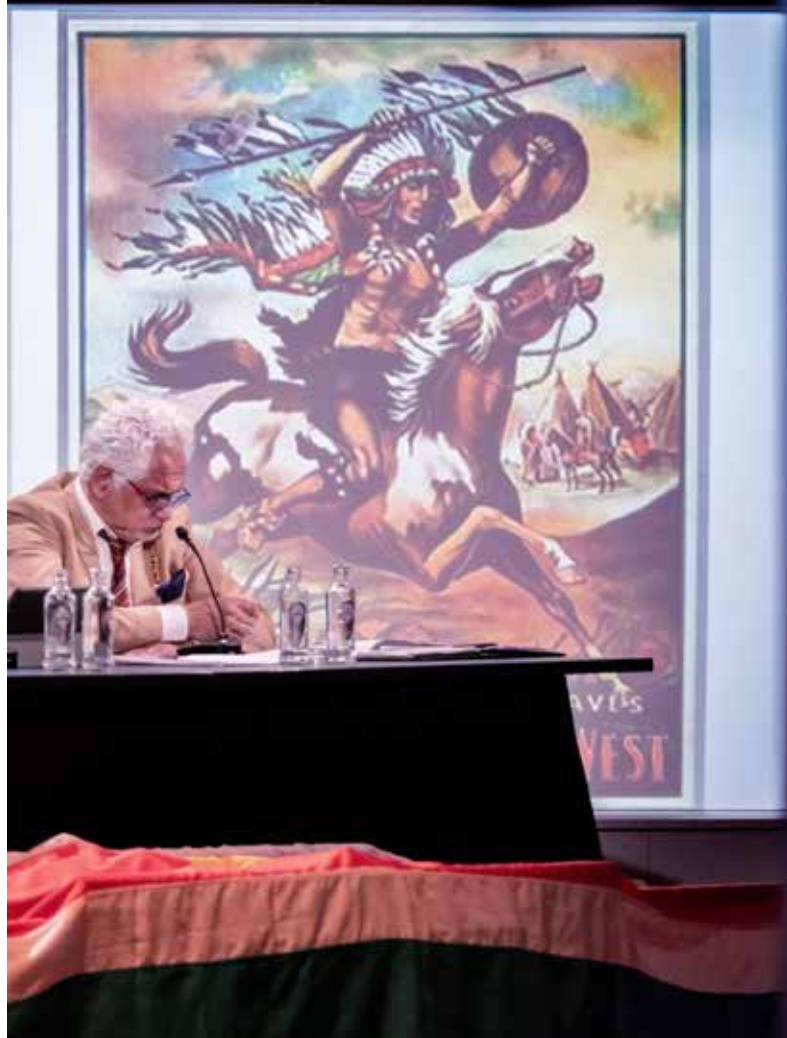
“Wat is de erfenis van de human zoo? Wat is de weerslag van het toenmalige perspectief op de huidige samenleving? Zijn er hedendaagse vormen waarin het cultureel erfgoed van de human zoo op de een of andere manier nog voelbaar zijn?”

CHANT

GEZANGEN

“Slachtofferschap is geen wetenschappelijk bronmateriaal.”

“Waarom applaudisseren jullie eigenlijk? Voor jezelf? Om eerlijk te zijn voel ik vooral ongemak. Ik dank mevrouw Loïal voor haar inspanningen. Is het nodig dat we dit kwetsbare verleden op deze manier blijven naspelen?”

“U heeft het duidelijk niet begrepen, daar gaat het nu niet om. Of ik er last van heb? Ik wil gewoon meer weten van de omstandigheden van onze voorouders.”

“Doe nou niet alsof we hier met z’n allen naar porno zitten te kijken.”

NOS

NIEUWS
POORT

NIEUWS
POORT

“Terwijl het beleid in Nederland was om mensen met een migratieachtergrond zoveel mogelijk te verspreiden, werden de Molukkers steeds apart gezet. En zo werden we ook bekeken door de Hollanders die langs onze wijk fietsten en een glimp van ons probeerden op te vangen. We werden Ambonezen genoemd...Apenezen...”

GEZANGEN

276 v. 1-2 . .

791 v. 1-2-4 .

801 v. 1-2-5-7

416 . . .

978 v. 4 . . .

. . .

Aanbeveling

Een Nederlanders communicatiecentrum
voor de uitwisseling en kennis over ons.

“Waarom is de pijn niet welkom?
Niemand onttrekt zich aan het lijden
ook niet de machtige
de rijke
de ongevoelige”

CALL TO ACTION?

De politieke, reële, dimensie van dit project werd verdiept in de *Call to Action*. De *Call to Action* bestond uit de vijf aanbevelingen waarover het publiek kon stemmen tijdens de voorstelling. Deze aanbevelingen waren:

- 1. Er moet in Nederland een documentatiecentrum opgericht worden waarin alle informatie beschikbaar wordt gesteld over volkerenshows en human zoos.**
- 2. Invoering van een landelijke regeling voor de grafrechten van Molukse KNIL veteranen en het aanmerken van de Molukse wijken als cultureel erfgoed.**
- 3. Het doen van herstelbetalingen aan de nazaten van de tentoongestelde mensen.**
- 4. De afschaffing van het visumbeleid voor inwoners uit de voormalige koloniën en overzeese gebieden van Nederland.**
- 5. Erkenning van de historische ‘mensentuin’ als immaterieel Nederlands erfgoed, waarmee het kan opgenomen worden in het curriculum van zowel het basis- als het secundair onderwijs.**

JASON

SMALLHD

FLUKE

Aanbod
Bewerking van een bestaande regeling voor de
graduaties van Politicus (2016), eveneens in
het samenhang met de Politicus regeling de
cultuur en land.

“Écoutez les échos de sa lutte. Ma danse n'est qu'une goutte dans l'océan, qui cherche à susciter le changement vers un monde de compréhension, où la justice trouve sa place. Et dans le silence du mouvement, une voix qui crie. Je suis femme, je suis noir, je suis moi-même.”

Waren sommige scènes in De Waarheidscommissie een vorm van trauma porn?

Toonden we als makers de pijn van zwarte mensen ter vermaak van een overwegend wit publiek? Herhaalden we met bepaalde scènes, of er nu commentaar op gegeven werd of niet, wat er zich ten tijde van de human zoos ook had afgespeeld?

Of zorgde de opbouw van de voorstelling, het continu switchen tussen verschillende standpunten en getuigenissen juist voor verwarring die de toeschouwers aanzetten tot een kritische reflectie op wat ze net gezien hadden?

*Artistiek onderzoeksrapport De Waarheidscommissie Nederland
Januari 2024*

“Ik, Wensley Piqué, ik doe dat op mijn eigen manier. Er is niemand die mij mijn eer als mens kan afnemen. Daarvoor ben ik zelf verantwoordelijk en ik ga dat ook niet bij anderen neerleggen. Niet alleen mijn kleur is een bron van trots, maar ook mijn geschiedenis en alles wat ik ben.”

WAAR WIJ
WILLEN WONEN

GEZANGEN
780x720
413
782x413
782x413
782x413
413
LITURGIE

GEZANGEN
780x720
413
782x413
782x413
782x413
413
LITURGIE

“Zie je mij naar een meldpunt gaan? Hollandse hypocrisie. Ik zeg liever waar het op staat. Daar ben ik op gecast, ook nu weer. Hier vanavond in dit zogenaamde theater. Deze fake rechtbank waar de leugens vanaf druipen.”

GEZANGEN
178
179
180
181
182
183
184
185
186
187
188
189
190

GEZANGEN
178
179
180
181
182
183
184
185
186
187
188
189
190

door: Kathleen Ferrier | 5 november 2020

Heel de wonden van het koloniale verleden met waarheid en verzoening

Regering, stel een Waarheids- en Verzoeningscommissie in, bepleiten Kathleen Ferrier, Joost Röselaers en Jaap Scholten.

Nederland worstelt met zijn slavernijverleden en de uitwerking daarvan in het heden. Recent zijn in Rotterdam de resultaten gepresenteerd van het onderzoek naar het koloniaal en slavernijverleden van die stad. Vorige maand verscheen al *De Slavernij in Oost en West*. Het Amsterdam-onderzoek. Bij de presentatie daarvan werd het belang benadrukt van het vinden van de waarheid over het verleden. In Nederland is daarop tot nu toe nog geen eenduidig antwoord gekomen, laat staan constructieve oplossingen.

Waarheids- en Verzoeningscommissie

In Zuid-Afrika kwam na de val van het apartheidsregime de vraag op hoe om te gaan met de gruwelijkheden die tijdens apartheid begaan waren. Er werd niet gekozen

voor een juridische benadering , maar voor een hele andere oplossing. Onder leiding van aartsbisschop Desmond Tutu werd een Waarheids- en Verzoeningscommissie opgericht. De commissie wilde recht doen aan het verleden zodat een betere toekomst voor allen mogelijk zou worden. Heling was een centraal woord. En helen begint ermee om naar elkaar te luisteren. Om verhalen te vertellen en het verhaal en de pijn en angsten van de ander te willen begrijpen.

Tutu onderscheidt vier stappen op weg naar verzoening: de eerste twee zijn verhalen vertellen en de pijn benoemen. Pas dan komt er ruimte voor de derde stap, namelijk verzoening. Opvallend is dat het voor Tutu niet nodig is om berouw te tonen of excuses aan te bieden. Verzoening volgt op het openlijke vertellen van de waarheid, van wat er is gebeurd. De vierde en laatste stap is 'vernieuwen of loslaten'. Bij vernieuwing worden onderlinge relaties bevrijd van de schimmen uit het verleden, en er kan gewerkt worden aan een werkelijk gedeelde toekomst.

Verbinding gezocht

Het begint er dus mee om eens echt naar elkaars verhalen te luisteren, naar álle verhalen. Ook Nederland staat voor de vraag: hoe ga je om met elkaar en hoe ga je verder, als burgers van een land, met een verleden waarin de voorouders van de een de voorouders van de ander haar of zijn menselijkheid ontnomen hebben? In

Nederland is dit veel langer geleden dan in Zuid Afrika, maar speelt in de levens van velen nog een gevoelige rol.

Op 1 juli 2019 schreef minister Ollongren aan de Tweede Kamer dat zij een brede maatschappelijke dialoog wil voeren, gericht op verbinding. Het is voor een gedeelde toekomst voor onze Nederlandse samenleving broodnodig dat we het gesprek met elkaar aangaan. Wij pleiten daarom voor een Waarheids- en Verzoeningscommissie in Nederland, om ons verleden onder ogen te komen en te zorgen voor de heling die noodzakelijk is voor verzoening.

De pijn is nog steeds voelbaar

Wij zien een nationale commissie voor ons, door de overheid ingesteld, die bestaat uit mensen van diverse achtergronden, die boven het politieke en gepolariseerde discours staan en terzake kundig zijn. De commissie heeft twee opdrachten. Allereerst brengt zij de geschiedenis in kaart door alle onderzoeken tot nu toe bij elkaar te brengen en waar nodig opdracht te geven voor verdergaand onderzoek. Ten tweede heeft de commissie tot opdracht om alle verhalen te horen die gehoord moeten worden over hoe dit verleden een rol speelt in het heden. Deze getuigenissen worden opgenomen en zijn toegankelijk voor het publiek. Het onderzoek en de verhalen vormen samen een 'geheugen van de slavernij'. Een representatieve selectie daaruit kan op televisie worden uitgezonden.

De context is geheel anders dan in Zuid-Afrika. Het gaat in Nederland om verhalen uit de afgelopen eeuwen. Er zijn geen directe, nog levende schuldigen aan te wijzen, hooguit vertegenwoordigers van hen. Wij dragen echter de verhalen met ons mee, de pijn is nog steeds voelbaar. Dat komt grotendeels doordat velen zich niet gehoord voelen, zowel zwart als wit. Pas als er geluisterd is, komt er ruimte voor verzoening. De verzoening wordt benadrukt en verstevigd door een betekenisvol en seculier ritueel, dat door dichters, kunstenaars, historici, filosofen en theologen van alle richtingen kan worden vormgegeven en verwoord.

In de Ridderzaal

De bijeenkomst van verzoening zou bij voorkeur plaatsvinden op de Nationale herdenking van de afschaffing van de slavernij in het hart van onze democratie, de Ridderzaal aan het Binnenhof. In aanwezigheid van de koning, het kabinet en vertegenwoordigers van alle betrokken groepen doet de Waarheids- en Verzoeningscommissie verslag van al haar bevindingen en worden de belangrijkste pijnpunten genoemd. Daarna worden de pijnpunten erkend en de verzoening verwoord. De bijeenkomst kan worden afgesloten met symbolen van nationale verbondenheid en zang.

Het vraagt om moed en een juist kader om uit het gepolariseerde discours te komen. Waar het hierbij om gaat, is dat gedeeld, maar pijnlijk verleden vanuit verschillende perspectieven te leren zien. Het is van belang dat de mensen in de geprivilegieerde posities leren inzien dat zij niet de enige norm zijn. Evenzeer is het van belang dat mensen die niet in de geprivilegieerde positie verkeren uit de slachtofferrol stappen.

Het gaat hier ten diepste om spirituele vraagstukken, over wel of niet gezien en erkend worden. Heling dient centraal te staan. Dat is wat onze samenleving nodig heeft.

Dit artikel is mede geschreven door Joost Röselaers (remonstrants predikant) en Jaap Scholten (schrijver) en eerder verschenen in NRC Handelsblad op 30 oktober 2020.

“Want de holocaust kan alleen moreel ijkpunt zijn als dat ijkpunt universeel waarde draagt. Niet als het wordt gebruikt om weg te kijken, weg van oorlogsmisdaden, weg van misdaden tegen de menselijkheid. Waarom onthoudt Nederland zich van instemming met VN resoluties voor een staakt het vuren? Is dat nodig voor de sollicitatie van Mark Rutte bij de NAVO?”

Wilde Weiber - Amazonen-Corps - Dahomey

Eine Nacht
in
Dahomey

Wilde Weiber - Amazonen-Corps - Dahomey

Eine Nacht
in
Dahomey

“Yes, the n-word is a problem. If Mohammed Ali says it, it’s okay. And if Aimé Césaire says it, it’s okay. All the rest need to shut up.

Je suis nègre et nègre je resterai car ma couleur est une source de fierté. Elle représente la richesse de mes ancêtres, leur lutte et leur héritage.

Je suis fier de qui je suis, c’est là, que je trouve ma force.”

Getuige **Moussa Ndiaye**

volledige Artistiek Onderzoeksrapport 2024
De Waarheidscommissie Nederland
Action Zoo Humain

C R E D I T S

concept/regie, ceremoniemeester

Chokri Ben Chikha

cast

Kathleen Ferrier, Mpho Tutu van Furth, Bert Sliggers,
Chantal Loïal, Iris Tjoa, Mareille Labohm, Anis de Jong,
Fouad Mourigh, Moussa Ndiaye, Izah Hankammer,
Tamar Niamut, Zouzou Ben Chikha, Nienke Nasserian,
Wensley Piqué, David Prins

onderzoekscomité 1

Bert Sliggers, Iris Tjoa, Arend van Dam

onderzoekscomité 2

Djuwa Mroivilli, Jolanda Spoel, Florian Hellwig, Sruti
Bala, Laura Cull, Arkadi Zaides, Wensley Piqué, Rutger
Esajas

onderzoekscomité 3

Carina Fernandes, Caterine Baeten, Ashley Chin, Sruti
Bala en Mpho Tutu Van Furth

inhoudelijke bijdragen van

Quinsy Gario, Anne Helsen, Tanja Elstgeest, Shirin
Mirachor, Nora Mohammed, Evelien Jonckheere en
Karel Arnaut

tekstbewerking

Erik-Ward Geerlings, Sharona Maguette Diop

projectleider/dramaturgie, ceremoniemeester

Sietske de Vries

productieleiding

Lique van Gerven

muziek

Seppe Salomé

video

Sven Peetoom

crew live videoregistratie

Korrel Film

productie: Nynke Bonnema

technische productie: Stefan Mandersloot

schakeltechniek: Sid Zeno Duit, Stefan Mandersloot

camera: Daan de Graaff, Jason Hornung, Marieke

Widlak, Caylee Nielen, Iris Klein, Duncan de Koning

website/socials

Robin Laurens, Kirsten Lipman, Oya Latifa

pers

Ronald de Groot

coproducenten

ACTION ZOO HUMAIN, Perpodium, DEGASTEN, Theater Rotterdam, deBuren, Internationaal Theater Amsterdam, Musis & Stadstheater Arnhem, de Brakke Grond

met de steun van

Bijlmer Parktheater, IMPACT, Theater Zuidplein, NTGent, Provinciehuis Arnhem, Waalse Kerk, Debatcentrum Arminius, de Vlaamse Overheid, Fonds 21, Fonds voor Cultuurparticipatie, Fonds Podiumkunsten, Vriendenloterijfonds, Fonds ZOZ

Deze voorstelling kwam tot stand met de steun van de Taxshelter van de Belgische Federale Overheid via uFund

speeldata

4 t/m 7 oktober 2023, Rotterdam - Debatpodium Arminius

26 t/m 29 oktober 2023, Arnhem - Huis der Provincie

1 t/m 4 november 2023, Amsterdam - De Waalse Kerk

4 april 2024, Den Haag - Eerste Kamer

5 april 2024, Den Haag - Perscentrum Nieuwspoort

14/15 september 2024, Amsterdam - De Waalse Kerk (geselecteerd voor het Nederlands Theater Festival)

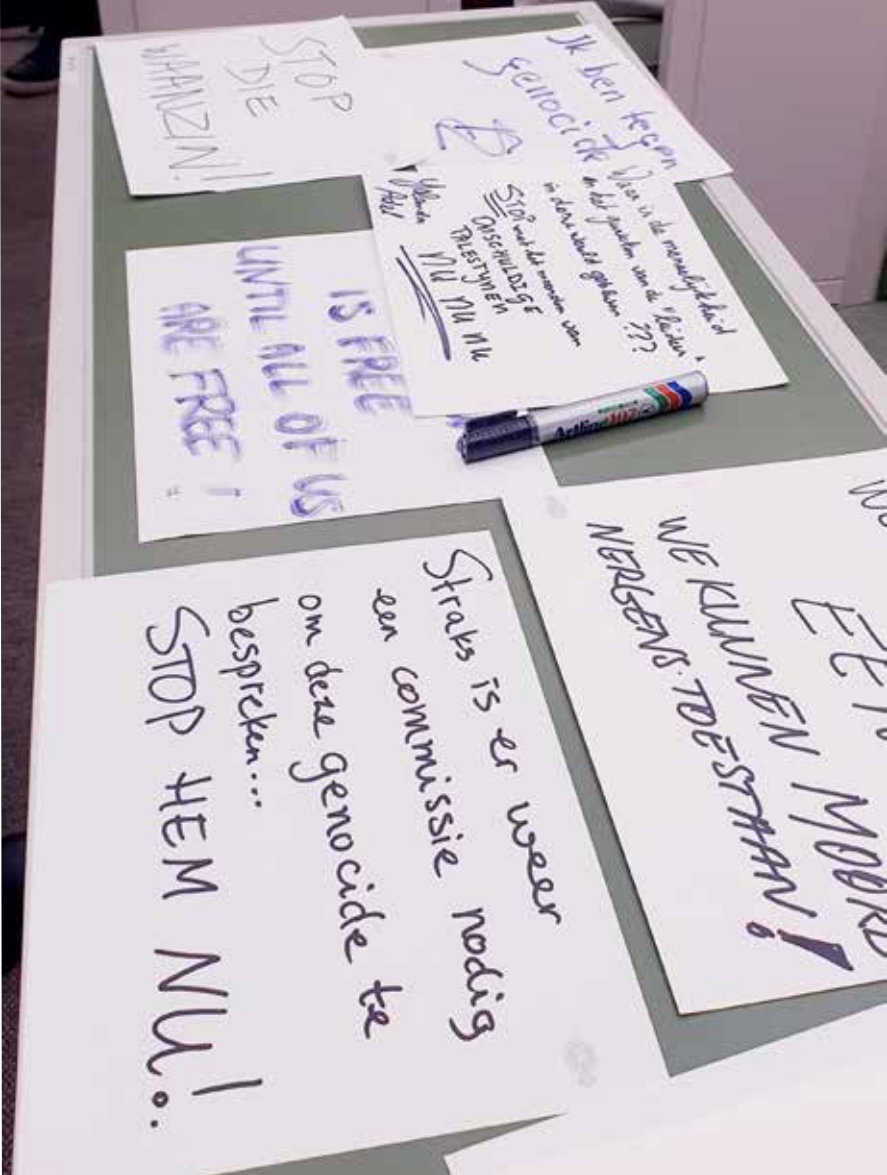

“Het Gentse theatercollectief Action Zoo Humain speelde donderdagavond *De Waarheidscommissie* in de Nederlandse senaat in Den Haag. De voorstelling gaat over de geschiedenis en impact van de zoos humains. Het kwam tot een kortstondige bezetting van de vergaderzaal om een staakt-het-vuren in Gaza te eisen.”

“De verwarring die *De Waarheidscommissie* zo sticht, is bijzonder productief: waar houdt kunst op en begint activisme? Door het publiek uiteindelijk te vragen ook daadwerkelijk in verzet te komen tegen de dehumanisering van ‘de ander’, onderstreept de voorstelling ieders eigen verantwoordelijkheid ten opzichte van de giftige nalatenschap van de mensentuin.”

Achtergrondartikel De Waarheidscommissie, deStandaard, 5/4/2024, door Marijn Lems

Eerste Kamer
der
Staten-Generaal

recensie Theaterkrant:

Ze werden in groepen naar Nederland gehaald, en in nagebouwde hutjes in de buitenlucht tentoongesteld in hun eigen klederdrachten en met eigen attributen. Ze kregen geen of te weinig geld, leden vaak honger. Deze niet-witte mensen werden zo tentoongesteld voor de Nederlandse burgerij.

De voorstellingen verbeelden rechtszaken met een voorzitter, een jury, getuigen en experts. In Rotterdam is gekozen voor de Armeniuskerk als decor. Het statige, met hout betimmerde interieur en de houten banken scheppen een sfeer van autoriteit. De opeenvolgende getuigen vertellen hun verhalen en maken daarbij gebruik van fotobeelden en dans. Ze getuigen allemaal over deze voor het Nederlandse publiek vaak nog totaal onbekende geschiedenis. De informatie die je als toeschouwer te horen en te zien krijgt is afwisselend schrijnend, onthutsend, pijnlijk, woede en schaamte opwekkend. Gelukkig wordt er ook gewerkt met humor om het geheel verteerbaarder te maken.

Als Nederland serieus wil werken aan het verwerken van het slavernij- en koloniaal verleden verdient *De Waarheidscommissie* gezien te worden in heel Nederland. Die verwerking zal generaties duren, maar deze getuigenis van een schanddaad van Nederland, biedt voor een ieder een aanleiding tot onderzoek bij zichzelf en onderzoek naar de vele verzwegen of verborgen feiten uit de Nederlandse slavernij- en koloniale geschiedenis die het daglicht nog niet hebben gezien. Kennis daarover is van cruciaal belang voor een serieuze verwerking van dit verleden.

Power to mister Chokri Ben Chikha and his company for Action human zoo!

Recensie Theaterkrant, 6/10/2023, door Andre Reeder

pers quotes:

“Het gaat erom verschillende waarheden en perspectieven met elkaar in aanvaring te laten komen.”

Interview met regisseur Chokri Ben Chikha, NRC, 27/09/2023, door Marijn Lems

“Tussen het gekrakeel van de commissieleden en de ontroerende danssolo's van de performers komt naar het einde van de voorstelling misschien wel de krachtigste scène.”

Recensie De Lage Landen, 24/11/2023, door Laurens de Vos

“Mensen als exotische attractie tentoongesteld in een zoo; zo lang geleden is dat helemaal nog niet.”

Interview met Chokri Ben Chikha en Kathleen Ferrier, deGelderlander, 19/10/2023, door Sandra van Maanen

“Ik vond het freaking verwarrend. Het gaat gewoon om het dehumaniseren van volkeren en nog steeds kon ik er om lachen. Ik ben helemaal blown away. Ik geef het stuk een 10.”

Denzel von Deira, presentator KULT / Omroep Zwart, TV uitzending op 19/10/2023

De Waarheidscommissie Nederland werd geselecteerd voor het Nederlands Theater Festival 2024.

Het Nederlands Theater Festival toont elk jaar de beste voorstellingen van afgelopen seizoen.

De voorstellingen worden geselecteerd door een vakjury.

Het festival wil zo de etalage zijn van het Nederlands theater.

Het Nederlands Theater Festival laat daarnaast succesvolle nieuwe ontwikkelingen op het gebied van theater zien, staat vooraan in het gesprek over de rol van theater in de samenleving en laat grenzen tussen verschillende kunstdisciplines vervagen.

ACTION HUMAN ZONOMA IN

partners

DEGASTEN

met steun van

Vlaanderen
verbeelding werkt

**BULMER
PARKTHEATER**

FONDS
PODIUM
KUNSTEN
PERFORMING
ARTS FUND NL

FONDS VOOR
CULTUR
PARTICIPATIE

Dankwoord van AZH

Toen we in 2019 startten met de gesprekken voor *De Waarheidscommissie Nederland*, hadden we niet kunnen vermoeden dat het pas in 2023 zo ver zou zijn. Mede door de coronapandemie konden we niet anders dan het project op een zeer rustig tempo te ontwikkelen. Dankzij deze ‘extra tijd’ groeide het project uit van een focus op één stad, Rotterdam, tot een overkoepelend artistiek onderzoek naar de human zoos in Nederland.

We willen graag onze dankbaarheid betuigen aan iedereen die de afgelopen vijf jaar een rol heeft gespeeld in de totstandkoming van *De Waarheidscommissie Nederland*. Allereerst, veel dank aan onze partners Theater Rotterdam, Muis & Stadstheater Arnhem, DEGASTEN, de Brakke Grond, Internationaal Theater Amsterdam, Vlaams-Nederlands Huis voor Cultuur en Debat deBuren, Bijlmer Parktheater, IMPACT en Theater Zuidplein, voor jullie betrokkenheid, ondersteuning en openheid om in dit project mee te stappen. In het bijzonder Dave Schwab, Sènamì Awunou, Stefanie Vermeiren, Milou Brockhus, Richard Kofi, Lisa Wiegel, Ingrid Scheper, Moeps Stellingwerf, Nataša Cvjetković, Bettina Lorscheijd, Willem Bongers-Dek, het was bijzonder fijn om bij jullie terecht te kunnen voor een kritische bedenking, sparringsmoment en extra motivatie tijdens het onderzoeks- en creatieproces.

Ook zijn we Robin Laurens en Kirsten Lipman zeer dankbaar voor hun inzet om de projectcommunicatie voor hun rekening te nemen en te blijven schaven aan de communicatiestrategie.

Naast de betrokkenheid van onze partners hebben we afgelopen jaren ook enorm kunnen steunen op de flexibiliteit, het begrip en de kennis van iedereen die deelt maakt van ons gezelschap Action Zoo Humain. Merci Ann, Veerle en Oya om altijd voor ons klaar te staan. We kijken er naar uit weer wat vaker in Gent te zijn.

Ook veel dank aan iedereen die tijdens het onderzoeksproces zijn/haar inzichten met ons wilde delen: Bert Sliggers, Iris Tjoa, Arend van Dam, Djuwa Mriovilli, Jolanda Spoel, Florian Hellwig, Sruti Bala, Laura Cull, Arkadi Zaidés, Wensley Piqué, Rutger Esajas, Carina Fernandes, Ashley Chin, Shirin Mirachor, Sruti Bala, Mpho Tutu Van Furth, Evelien Jonckheere, Karel Arnaut, Marieke Bloembergen, Parveen Kanhai en Quinsy Gario. Moderatoren van onze onderzoekscomités, Staten Generaals en nagesprekken: Mahutin Awunou, Richard Kofi, Jamie Huisman en Caterine Baeten, bedankt! Anne Helsen, Tanja Elstgeest en Nora Mohammed, dank voor jullie betrokkenheid bij de opstart van het project.

Verder een welgemeende shout out voor alle jongeren die betrokken waren bij de jongerencomités: Wouter, Amine, Marit, Alex, Imani, Oumaima, Soumaya, Ernanda, Indy, Nelgina, Yanna, Pauline, Szymon, Merel, Linde. Jullie bijdragen hebben ons enorm geïnspireerd en geraakt. Ook de begeleiders van de jongerencomités, Senna Pauli en Jasmine van Putten (TR), Roos Hauwert en Karlijn van Kruchten (Muis&Stadstheater), en coördinatoren Jamie Huisman en Dorothy Blokland van DEGASTEN, dankjulliewel om het jongerentraject vorm te geven en ons te verrassen met jullie inzichten.

We zijn ook heel dankbaar voor samenwerking met de cast en crew van de voorstellingen. Dankzij jullie bereidheid om in ons verhaal mee te stappen kreeg de voorstelling de vleugels die het verdiende. Jullie waren een fantastische ploeg: Kathleen Ferrier, Mpho Tutu van Furth, Bert Sliggers, Chantal Loïal, Iris Tjoa, Mareille Labohm, Anis de Jong, Fouad Mourigh, Moussa Ndiaye, Izah Hankammer, Tamar Niamut, Nienke Nasserian, Wensley Piqué, Lique van Gerven, Jan Berckmans, Sid Duit (Korrel), Stefan Mandersloot (Korrel), Nynke Bonnema (Korrel), Zouzou Ben Chikha.

Tot slot hadden we zonder *De Waarheidscommissie* in België en Zuid-Afrika nooit gestaan waar we nu staan. Onze dank gaat uit naar iedereen die bij voorgaande edities betrokken is geweest.

COLOFON

fotografie / Kurt Van der Elst

samenstelling & lay-out / atelierkvde

met dank aan / Chokri Ben Chikha, Sietske de Vries, ACTION ZOO HUMAIN

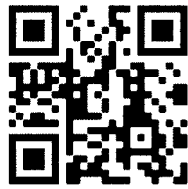
No part of this edition may be reproduced and/or made public by means of printing, photocopy, microfilm, electronic support and in any form whatsoever without prior written authorisation of the publisher.

jardinCOUR / © *all rights reserved* / 2024

www.kvde.be

www.kvde.be/jardinCOUR

